

Chuyện ông Hồ Tát Nước Chống Hạn ở Hà Đông

Huy Vũ

Hình minh họa
ông Hồ tát nước chống hạn

Trên mạng hiện nay có một số bài viết liên quan đến chuyện ông Hồ đi tát nước chống hạn ở Thường Tín Hà Đông vào ngày 12-01-1958, trong số những bài viết về chuyện này có nhiều bài ca tụng và cũng không ít bài chê bai. Song phần lớn tác giả của những bài viết chê bai hay khen ngợi là những người chưa từng bao giờ tát nước bằng gầu giai, và cũng không đủ kiến thức thực tế về các công việc đồng áng của nhà nông nữa, nên khen cũng dở và chê cũng tồi.

Để có thể có một nhận thức trung thực về sự khen hay chê này, trước hết ta cần phải biết một số điều căn bản hay một số qui luật trong việc tát nước bằng gầu giai:

Các bộ phận của một chiếc gầu giai:

- Gầu giai đan bằng tre có dung tích khoảng 10 lít.
- Có bốn sợi dây kéo, 2 dây miệng và 2 dây đáy; độ dài của bốn sợi dây này có thể điều chỉnh ngắn lại hay dài thêm ra tùy thuộc vào khoảng cách và thế đứng giữa hai người đứng tát, cũng như độ cao giữa nguồn nước và mặt ruộng nhận nước.
- Phần cuối của mỗi sợi dây được luồn qua một ống tre già có đường kính khoảng 4 centi-mét, dài khoảng 15 centi-mét dùng làm tay cầm để khi tát không bị đau tay.
- Khi gầu giai đã bắt đầu hoạt động nhịp nhàng và điều hòa cũng là lúc chiều dài của mỗi sợi dây gầu đã được điều chỉnh đúng mức và đã trở nên cố định. Mọi chuyển động của gầu vào lúc này như thả gầu xuống nguồn nước để mức nước vào gầu, kéo gầu đầy nước

lên cao, nghiêng gầu để trút nước trong gầu vào ruộng nhận nước v...v... đều do các động tác của hai người đứng tát để làm dài thêm hay làm ngắn đi độ dài cố định của dây gầu.

Cung cách và các động tác của người tát nước bằng gầu giai:

Hình minh họa
hai nông dân đang tát nước bằng gầu giai

- Khi tát nước bằng gầu giai, người tát phải đứng ở thế một chân trước và một chân sau.
- Khi thả gầu xuống nguồn nước để mức nước, người đứng tát thường phải nghiêng mình về phía trước, đồng thời phải duỗi thẳng tay để làm dây gầu dài thêm ra hầu thân gầu có thể chạm tới mặt phẳng của nguồn nước. Vào lúc này, người tát dùng chân trước làm điểm tựa để giữ thẳng bằng, nếu không, có thể bị té hay ngã lao đầu xuống nguồn nước.
- Khi thả gầu gần chạm với nguồn nước, người tát phải kéo căng dây đáy để đáy gầu chống lên trời, đồng thời thả chùng trùng dây miệng để miệng gầu hướng xuống nguồn nước để gầu mức nước.
- Khi gầu đã mức đầy nước, người tát phải kéo căng dây miệng để miệng gầu hướng lên trời, đồng thời thả chùng dây đáy để đáy gầu nằm ở vị thế dưới miệng gầu.
- Khi kéo (bằng giây miệng) gầu đầy nước từ nguồn nước lên mặt ruộng nhận nước, người tát phải co tay lại, đứng thẳng người, để thu ngắn giây gầu, đồng thời dùng chân trước làm điểm tựa để kéo gầu đầy nước lên cao. Đôi khi, để kéo gầu nước lên cao nhiều hơn, người tát phải nghiêng người về phía sau và dùng chân sau làm điểm tựa để giữ thẳng bằng nếu không có thể ngã ngửa về phía sau.

- Khi đã đưa gầu nước lên cao hơn mặt ruộng nhận nước, người tát phải thả chùng dây miệng đồng thời kéo căng dây đáy để miệng gầu nghiêng xuống mặt ruộng và đáy gầu chống lên trời để nước trong gầu trút vào ruộng nhận nước.
- Động tác nghiêng người về phía trước để thả gầu xuống mức nước, cũng như nghiêng người về phía sau để kéo gầu nước lên cao nhiều hay ít, hoàn toàn tùy thuộc vào khoảng cách giữa nguồn nước và mặt ruộng nhận nước. Nếu thấp thì hầu như người tát không cần phải nghiêng người về phía trước hay phía sau mà chỉ cần co hay duỗi tay là đủ. Trong trường hợp phải kéo gầu đầy nước lên một độ cao khá lớn, thì người tát chẳng những phải nghiêng người về phía trước hay nghiêng người về phía sau tối đa mà còn phải co hay duỗi tay hết cỡ nữa
- Theo lý thuyết thì người tát nước bằng gầu giai chỉ có thể kéo gầu đầy nước lên cao tới mức tối đa là ngang vai của người tát, không phải vào thời điểm người tát đứng thẳng người, mà ở vào thời điểm người tát đã nghiêng người về phía sau hết mức cũng như tay cầm gầu phải co lại hết cỡ.

Sở dĩ người tát nước chỉ có thể kéo gầu đầy nước lên cao tới mức tối đa là ngang bằng với bờ vai của hai người tát, là vì khi kéo gầu đầy nước từ nguồn nước lên mặt ruộng nhận nước, người tát phải kéo bằng dây miệng, và dây miệng có chiều dài tối đa vào thời điểm mà người tát nghiêng mình về phía trước và duỗi thẳng tay để thả gầu xuống nguồn nước mức nước. Khi kéo gầu nước lên tất nhiên dây miệng phải căng thẳng. Sự căng thẳng của dây miệng không phải chỉ do trọng lượng của gầu đầy nước mà còn do các động tác của người tát có mục đích là thu ngắn dây miệng lại bằng cách co tay, đứng thẳng người và nghiêng người về phía sau. Dây miệng chỉ có thể thu ngắn lại hết mức khi nó được kéo căng hết cỡ. Nói khác đi là, vào thời điểm này gầu đầy nước ở vào vị thế ngang bằng bờ vai của hai người đứng tát.

Bây giờ ta trở lại quan sát tằm hình tát nước chống hạn của ông Hồ ở Thường Tín Hà Đông vào ngày 12- 01-1958 để xem ông Hồ và anh cán bộ có tát nước đúng cung cách hay không?

Quan sát và phân tích hình bên đây ta có thể nhận ra được một vài điểm đáng chú ý như sau:

* Tư thế đứng, một chân trước và một chân sau, của ông Hồ là rất đúng qui cách. Chân trước vừa là điểm tựa để giữ thẳng bằng khi cúi đầu hay nghiêng mình về phía trước để thả gầu xuống nguồn nước, đồng thời cũng là điểm tựa để kéo chiếc gầu đầy nước lên cao và chân sau là điểm tựa để giữ thẳng bằng khi cần phải nghiêng người về phía sau để có thể kéo gầu đầy nước lên cao tới mức tối đa. Nói khác đi là thế đứng của ông Hồ rất chuẩn. Điều này chứng tỏ ông Hồ là người thật sự đã từng tát nước bằng gầu giai.

* Tư thế đứng chàng hẳng, hai chân gần như ngang nhau của anh cán bộ hoàn toàn sai qui cách, nên khi nghiêng mình hay cúi đầu về phía trước để thả gầu xuống nguồn nước anh cán bộ không có điểm tựa để giữ cân bằng nên có thể té nhào vào nguồn nước và anh cán bộ cũng không có điểm tựa để kéo gầu đầy nước lên cao, nên rất có thể thay vì anh cán bộ kéo gầu đầy nước từ nguồn nước lên thì gầu đầy nước lại kéo anh ta lao đầu xuống nguồn nước. Tóm lại anh cán bộ là người không hề biết và chưa bao giờ tát nước bằng gầu giai cả.

* Qua hình minh họa trên đây người ta còn nhận ra một điều quan trọng khác là độ cao từ nguồn nước tới mặt ruộng nhận nước quá cao, chẳng những cao hơn mặt phẳng chứa điểm đứng của ông Hồ và anh cán bộ đối diện mà còn cao hơn đỉnh đầu của họ nữa. Theo qui cách tát nước bằng gầu giai thì người ta chỉ có thể kéo gầu đầy nước lên mức độ cao nhất là ngang vai người đứng tát vào lúc người tát đã nghiêng mình về phía sau hết mức, tay cầm dây gầu đã co lại hết cỡ và dây gầu đã được thu ngắn lại ở mức độ ngắn nhất.

Như vậy rõ ràng là trong trường hợp này ông Hồ và anh cán bộ không thể tát nước vào thửa ruộng nhận nước được. Nói khác đi là với tư thế đứng tát nước của anh cán bộ và độ cao của mặt thửa ruộng nhận nước dù ông Hồ có ba đầu sáu tay đi chẳng nữa cũng không thể tát nước vào ruộng nhận nước được.

*Nếu quan sát tấm hình bên đây một cách kỹ lưỡng hơn, người ta sẽ thấy một điểm khá đặc biệt là, anh cán bộ đối diện với ông Hồ đã cầm lộn dây gầu. Với thể đứng của anh ta, thì anh ta phải cầm dây miệng bằng tai trái và dây đáy bằng tay phải. Ở đây anh cán bộ đã cầm ngược lại, **nên dây miệng và dây đáy vắt chéo nhau**, do đó không thể múc nước vào gầu và cũng không thể kéo gầu đầy nước lên khỏi nguồn nước được.

*Giả thử anh cán bộ không cầm nhầm dây gầu và gầu đã múc được đầy nước và đã kéo được gầu đầy nước lên tới mức cao nhất thay vì đổ nước vào mặt ruộng thì ông Hồ và anh cán bộ lại đổ nước lên đầu của một số vị cán bộ và nhân dân đứng lối nhỏ dọc theo phía tay mặt của ông Hồ hay phía tay trái của anh cán bộ, chứ không thể đổ vào mặt ruộng nhận nước được.

Vòng tròn đỏ đánh dấu chỗ 2 dây gầu bị quấn vào nhau (GCM)

Tóm lại hình minh họa trên đây chỉ là một kịch bản để

ông Hồ chỉ bào cho cán bộ của ông về cung cách tát nước bằng gầu giai, đồng thời cũng là một kịch bản để ông Hồ chứng tỏ cho người dân biết rằng, ông vốn xuất thân từ một nông dân, mà **không phải là ông Hồ và cán bộ của ông thật sự tát nước vào ruộng để chống hạn.**

Huy Vũ